

Lasten luovuus päivähoitossa

Teemu Nikkola

Lasten luovuus päivähoitossa

- Onko luovuus irrallaan arjesta?
- Taito- ja taideaineet
- Leikki
- Itseilmaisuus
- Eettisyys
- YK:n lasten oikeuksien sopimus:
 - 12 artikla 1. ”Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.”

Lasten luovuus päivähoitossa

- Luovuus
 - Avoin prosessi
 - Uutuus ja sopivuus/käyttökelpoisuus/laatu/arvo
 - Ympäristö määrittelee: tiettyyn historialliseen aikaan ja paikkaan liittyvä ilmiö
- Sosiaalinen ympäristö tärkeä
- Luovuus on aina riski
 - Luovuus aiheuttaa epämukavuutta (Torrance 1967)
 - Luovuus ja rutiinit (Alasuutari 2002)

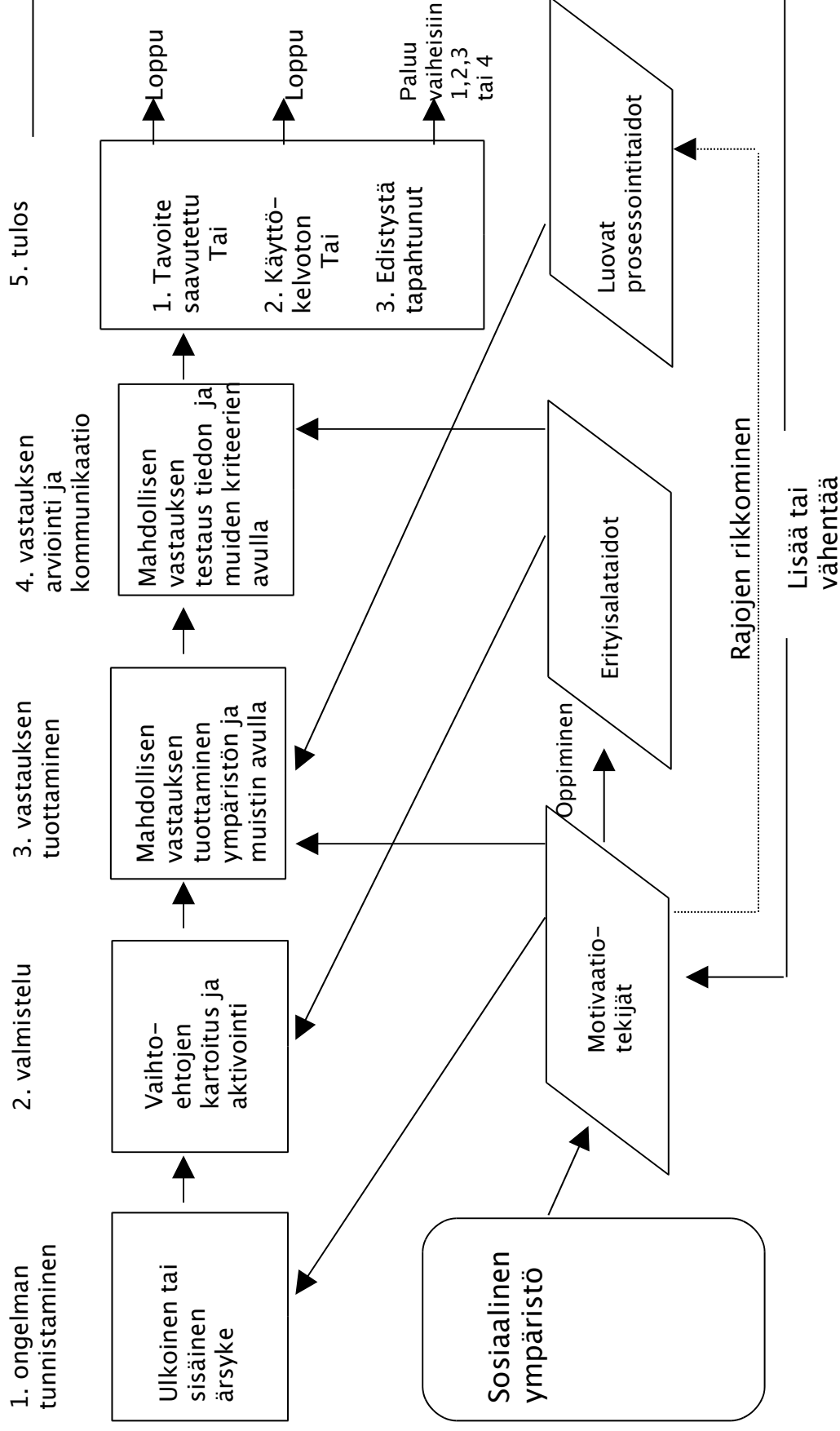
Lasten luovuus päivähoitossa

- Luovuus
- Vaatii itsenäisyyttä ja rohkeutta tehdä omia valintoja
- Kykyä tehdä omia valintoja
- Kykyä säilyttää huomio tekemisessä
- Luovuus vaatii riittäviä taitoja

Lasten luovuus päivähoidossa

- Amabile (1996):
 - Luovuus on luovan persoonan ja ympäristön välistä vuorovaikutusta → sama ympäristö ei ole sama kaikille
 - Sosiaaliseen ympäristöön helpompi vaikuttaa kuin kehittää taitoja ja ominaisuuksia
 - Amabilen luovuuden komponenttiteoria:
 - erityisalataidot, luovat prosessointitaidot ja motivaatiotekijät, joihin vaikuttaa sosiaalinen ympäristö

Amabilen (1996) Luovuuden komponenttimalli

Lasten luovuus päivähoitossa

- Luovuus ja leikki:
- Labyrintti: (Amabile 1996)
 - Sisäinen motivaatio, heuristinen prosessi: leikki
 - Ulkoinen motivaatio, algoritminen prosessi: työ
- Työ vs. Leikki (Torrance 1967)
 - Oppiminen ei saa olla liian mukavaa, koska se on työtä
- Tunne vs. Järki (Vuorikoski 2005)
 - Oppimisessa korostunut oppimistilanteen rauhallisuus, “normaaliuteen ja tottelevaisuuteen” kasvattaminen

Lasten luovuus päivähoidossa

- Luovuus ja leikki:
 - ”vapaaehtoisuus, sisäinen motivaatio, tyydytys ja prosessin ensisijaisuus tuotokseen nähden” (Kalliala 2008, Vasu)
 - Asenne ja päätös (Sternberg 2003, Kalliala 2008)
 - Flow, optimaalinen kokemus (Csikszentmihalyi 2008)
 - Sitoutuneisuus, luovuus ja leikki (Laevers 1997)
 - Leikissä aina LKV:llä (Vygotsky 2004)
 - Leikki autenttisin esimerkki luovuudesta (Vygotsky 2004)
 - Leikissä aikaisempia kokemuksia yhdistellään uudella, luovalla tavalla (Vygotsky 2004)

Lasten luovuus päivähoitossa

- Sisäinen motivaatiota lisäävät (Amabile 1996):
 - Optimaalinen haaste (Vygotsky 2004, Csikszentmihalyi, Laevers)
 - Autonomia (Csikszentmihalyi, Laevers)
 - Tehtävän tärkeys tai kiireellisyys
 - Tehtävän yhdenmukaisuus kiinnostuksen kohteiden kanssa

Lasten luovuus päivähoitossa

- Sisäinen motivaatiota vähentävät:
 - Valvonta
 - Kriittisen arvioinnin odotus
 - Mielivaltaiset aikataulut
 - Palkkioon sidottu sopimus
 - Kilpailu työtovereiden kanssa

Lasten luovuus päivähoitossa

- Sosiaalinen ympäristö
- Mitä saa tehdä? **Kasvatuskulttuuri**
 - Vapaa leikki?
 - Harmaat vyöhykkeet (Rutanan 2009)
 - Rutiinit ja normit (Alasuutari 2002)
 - Puhe sekä luo että kuvailee todellisuutta, sosiokonstruktivismi (Karila & Alasuutari 2010)

Lasten luovuus päivähoitossa

- Päiväkodin syvin pohjavirta on kontrolli
- Asiat on hyvin, kun on ”rauhallista”
- Sopiva määrä rakennetta (Reunamo 2007)
 - Tavoite
 - Harmonia
 - Mahdollisuus
 - Kaaos

Lasten luovuus päivähoitossa

- Itseisarvo vs. Välinearvo?
- Lapsi vs. Systemi
- Subjekti vs. Objekti
- Nykyhetki vs. Tulevaisuus
- Postmoderni kasvatustähtämys: (Dahlberg ym. 2007)
 - Varmaa ”tietoa” ei ole
 - Normi ”hyvästä lapsesta”
- **Lapsi on ihminen**

Lasten luovuus päivähoitossa

- Kriittinen kasvatus (Vuorikoski & Kiilakoski 2005):
 - Kasvatuksen arvosidonnaisuus
 - Valtasuhteiden tiedostaminen
- Dialoginen kasvatus vs. Monologinen kasvatus
- Dialogisuus periaatteet: (Lundan 2009; Värri 2002)
 - kuunteleminen
 - lapsen tarpeista tietoiseksi tuleminen
 - toisen hyväksyminen
- Kasvatussuhte erityistapaus
- Vapaata kasvatasta? (Suoranta 2002)

Lasten luovuus päivähoitossa

- Turvallinen vapaus (Uusikylä 2002)
- Hyväksyvä ilmapiiri (Värri 2002)

Lasten luovuus päivähoidossa

- Sosiaalinen ympäristö ja vertaiset:
- Vapaat tilanteet ovat lapsille haasteellisimpia, koska ne perustuvat keskinäiselle neuvottelulle ja vallan käytölle (Corsaro 2005, Lehtinen 2001)
- Kiusaaminen tapahtuu tyypillisesti päiväkodissa vapaan leikin aikana. (Kirves & Stoor-Grenner 2010)

Lasten luovuus päivähoidossa

- Sosiaalinen ympäristö ja vertaiset:
 - Sosiaalisesti taitavat lapset käyttävät leluja vertaisten ymmärtämällä tavalla. He pystyvät myös kehittelemään leikkiteemoja, jotka ovat kiinnostavia mutta eivät kuitenkaan toistavia.
 - Heikommilla taidoilla varustetut lapset joutuivat useammin ristiriitatilanteisiin kavereiden kanssa ja heillä oli myös vaikeuksia päästä leikkiin mukaan. (Uren & Stagnitti 2008)
 - Jos lapsella on käytössään riittävästi toimintaresursseja tilanteessa, toiminta sujuu todennäköisesti avoimen neuvottelun ja rakentavan yhteistyön merkeissä, eikä kielteistä vallankäyttöä esiinny. (Lehtinen 2001)

Lasten luovuus päivähoidossa

- Sosiaalinen ympäristö ja vertaiset:
- William Corsaron (2005) mukaan lasten kulttuurin tavoite on läpi historian ollut aikuisten kontrollin vastustaminen ja oman elämänsä hallinnan saavuttaminen. Tähän on liittynyt myös tarve jakaa tämä kokemus toisten lasten kanssa.
- Lapsella on tärkeä olla joku oma piilopaikka, jossa hän saa toteuttaa luovuuttaan rauhassa. (Piirto 1999)

Lasten luovuus päivähoitossa

- Luovat prosessit:
 - Luovuus mielikuvitusleikeissä (lapsiarviointi 1–5)
 - Sitoutuneisuus (Li-syc 1–5, havainnointi)
 - Hahmotuksen agenssi (haastattelu)
 - Osallistuvat
 - Mukautuvat
 - Vetäytyvät
 - Omaehtoiset
 - Epäselvät

Lasten luovuus päivähoidossa

* $< 0,05$ (tilastollisesti melkein merkitsevä)

** $< 0,01$ (tilastollisesti merkitsevä)

*** $< 0,001$ (tilastollisesti erittäin merkitsevä)

- Osittaiskorrelaatio, ikä kuukausina ja sukupuoli
kontrolloitu

Lasten luovuus päivähoidossa

- Cronbachin alfa, sisäinen yhtenäisyys:
- kaikki mukautuvat vastaukset = ,582
- kaikki osallistuvat vastaukset = ,783
- kaikki omaehtoiset vastaukset = ,528
- kaikki vetäytyvät vastaukset = ,617
- kaikki epäselvät vastaukset = ,840

Luovien prosessien vertailu osittaiskorrelaation avulla

	Luovuus	Sitoutu- neisuus	Mukautuvat	Osallistuvat	Oma- ehtoiset	Vetäytyvät	Epäselvät
Luovuus	1						
Sitoutuneisuus	,127**	1					
Mukautuvat	,090*	,010	1				
Osallistuvat	,124**	,087*	-,021	1			
Omaehtoiset	-,007	,004	-,334***	-,219***	1		
Vetäytyvät	-,086*	-,075*	-,212***	-,451***	,146***	1	
Epäselvät	-,122**	-,035	-,414***	-,451***	-,273***	-,159***	1

Lapsiarvioinnin muuttujien ryhmittely

Amabilen teorian pohjalta

Erityisalataidot	Luovat prosessointitaidot	Motivaatiotekijät
Tarvitsee runsaasti tukea hienomotorisissa taidoissa	Sopeutuu helposti uusissa tilanteissa ja muiden lasten kanssa	Vetäytyy helposti, kontaktit muihin lapsiin ovat usein heikkoja
Tarvitsee runsaasti tukea karkeamotorisissa taidoissa	On luottavainen ja hänellä on hyvä itsetunto päivähoitossa	Osallistuu innokkaasti ja on aloitteellinen
Tunnistaa omat tunteensa ja osaa käsitellä niitä	On itsenäinen ja itseohjautuva.	
Tunnistaa muiden tunteet ja vuorovaikutus on toista huomioivaa	Lapsella on tahdonvoimaa ja hän käyttää vaikutusvaltaansa muihin lapsiin	
Tarvitsee tukea kielessä ja kommunikaatio-taidoissa	Tarvitsee runsaasti tukea oppimisessa ja metakognitiivissa taidoissa (oppimaan oppiminen)	
Omaa hyvät sosiaaliset taidot lapsiryhmässä	Lapsen keskittymiskyky on hyvä	
	Toimii tilanteen mukaan uusissa haastavissa tilanteissa	

Lasten luovuus päivähoitossa

- Cronbachin alfa, sisäinen yhtenäisyys:
- Erityisalataidot = ,802
- Luovat prosessointitaidot = ,777
- Motivaatiotekijät = ,731

Amabilen Componential theory of creativity–teorian mukaan muodostettujen summamuuttujien tarkastelu suhteessa luoviin prosesseihin.

	Eryיסalataidot	Luovat prosessointitaidot	Motivaatiotekijät
Luovuus	,462***	,472***	,439***
Sitoutuneisuus	,156***	,102**	,068
Mukautuvat	,115**	,074*	,054
Osallistuvat	,127***	,163***	,172***
Omaehtoiset	-,015	,026	,042
Vetäytyvät	-,010	-,018	-,002
Epäselvät	-,185**	-,206***	-,220***

Lapsen persoonallisten ominaisuuksien, sitoutuneisuuden sekä mielikuvitusleikkien luovuuden vaikutus lapsen pääasialliseen huomion kohteeseen ja aikuisen keskittymiseen lapseen.

Havainnointi- osuuden muuttujat	Erytis- alataidot	Luovat prosessointi- taidot	Motivaatio- tekijät	Sitoutu- neisuus	On luova mielikuvi- tusleikeissä
C ei sosiaalinen kohde	-,133***	-,085*	-,122**		-,128***
C toinen lapsi	,115**	,110**	,108**	,073*	,205***
I aikuinen keskittyy lapseen	-,144***	-,094*		-,185***	

Sosiaalisen ympäristön vaikutus lapsen sitoutuneisuuteen

Ryhmän aikuisilla on vähintään kerran viikossa suunnittelu- ja arviointikokous.	,315***
Teemme paljon retkiä ja hyödynnämme lähiympäristöä.	,244***
Aikaa, lämpöä ja syli on aina tarjolla lapsille silloin kun he niitä tarvitsevat.	,160***
Lapsilla on runsaasti mahdollisuuksia itseohjautuvaan, omaehtoiseen (autonomiseen) leikkiin.	,176***
Ryhmässä on paljon draamaleikkejä (nukketeatteria, esityksiä, näytelmiä).	,138***

Lapsia ja aikuisia koskevien kysymysten jakautuminen agensseihin

	Agenssit					
Tarkasteltavat kysymykset	Mukautuvat	Osallistuvat	Omaehtoiset	Vetäytyvät	Epäselvät	
Kaikki %	28,7	34,8	12,1	10,9	13,5	
Aikuisia koskevat %	53,5	8,0	11,8	6,6	20,1	
Vertaisia koskevat %	15,5	48,9	13,0	13,7	8,9	